

rijksuniversiteit
groningen

faculteit economie
en bedrijfskunde

COELO

Groot onderhoud gemeentefonds

17 oktober 2013

Maarten Allers

COELO

Centrum voor onderzoek van de economie van de lagere overheden

Groot onderhoud gemeentefonds

Groot onderhoud, geen herijking

- Ambitie beperkt, continuïteit voorop
- Cebeon in eerste fase: geen omvangrijke scheefgroei, alleen groot onderhoud nodig
 - Afwijkingen door recente ontwikkelingen (regelgeving, maatschappelijke normen)
 - Afwijkingen niet voor alle typen gemeenten

Groot onderhoud gemeentefonds

Groot onderhoud, geen herijking

- Ambitie beperkt, continuïteit voorop
- Cebeon in eerste fase: geen omvangrijke scheefgroei, alleen groot onderhoud nodig
 - Afwijkingen door recente ontwikkelingen (regelgeving, maatschappelijke normen)
 - Afwijkingen niet voor alle typen gemeenten

Vorige opzet (2011)

- Die was wel ambitieus

Uitgangspunten verevening

- Waarom, wat & hoe?

Kanttekeningen bij het voorstel

Gedragseffecten herverdeling

Uitkeringen van rijk aan gemeenten, 2013

Uitkering	Aantal	Bedrag
Gemeentefonds	36	17,1
Algemene uitkering	1	14,7
Decentralisatie-uitkeringen	27	1,3
Integratie-uitkeringen	3	1,6
Overige uitkeringen	5	0,1
Specifieke uitkeringen	21	8,6
Totaal	57	26,3

2015: Sociaal deelfonds

Groot onderhoud gemeentefonds

Doelen

- Verdeling aanpassen aan ontwikkelingen sinds 1997
- Minder clusters, betere aansluiting op taken
 - ook minder verdeelmaatstaven?
- Administratieve wijzigingen
 - technische aanpassingen
- Integratie vaste bedragen G4
 - onderzoek Rfv: achterhaald
- Permanent onderhoud
 - bij aanpassing minder grote herverdeeleffecten

Sinds 1997 is de verdeling wel vaak aangepast, maar nooit integraal

- (relatieve) omvang beleidsclusters is niet veranderd

Vorige opzet (2011)

Nieuw uitgangspunt: afwegingskader

- Kan de gemeente het goedkoper?
- Kan de kwaliteit van de lokale voorzieningen lager?

Verdeelonderzoek niet op basis van wat gemeenten uitgeven, maar op (naar beneden) aangepaste bedragen

Vorige opzet (2011)

Nieuw uitgangspunt: afwegingskader

- Kan de gemeente het goedkoper?
- Kan de kwaliteit van de lokale voorzieningen lager?

Verdeelonderzoek niet op basis van wat gemeenten uitgeven, maar op (naar beneden) aangepaste bedragen

Veel kritiek:

- Kan niet (doelmatigheid gemeenten is niet te meten)
- Moet je niet willen (aantasting lokale beleidsvrijheid)

Onduidelijkheid over bedoeling / invulling

- hoe nieuw was dit eigenlijk?
- Cebeonmethode haalde “eigen beleid” altijd al uit de cijfers

Verevening

Waarom?

- Rechtvaardigheid
- Doelmatigheid
- Verzekering tegen schokken
- Transparantie

Verevening

Waarom?

- Rechtvaardigheid
- Doelmatigheid
- Verzekering tegen schokken
- Transparantie

Wat

- Voorzieningen *capaciteit* (derde aspiratieniveau van Goedhart)
- Dus niet voorzieningen *niveaus*

Verevening

Waarom?

- Rechtvaardigheid
- Doelmatigheid
- Verzekering tegen schokken
- Transparantie

Wat

- Voorzieningen*capaciteit* (derde aspiratieniveau van Goedhart)
- Dus niet voorzieningen*niveaus*

Hoe?

- Kostengeoriënteerd
 - Aansluiten bij uitgaven gemeenten → volgend
- Globaal
 - Niet teveel in detail
 - Minder clusters pas hierbij
 - Ook minder maatstaven?

Kanttekeningen (1) - Aanpassing voor hogere OEM en ozb

Uitgangspunt 1997: verevening heeft betrekking op:

- Totale uitgaven
- – OEM (niet de echte, maar fictief %)
- – ozb (op basis van rekentarief)

OEM en ozb > dan in systeem aangenomen (1,5 op 20 mrd)

Kanttekeningen (1) - Aanpassing voor hogere OEM en ozb

Uitgangspunt 1997: verevening heeft betrekking op:

- Totale uitgaven
- – OEM (niet de echte, maar fictief %)
- – ozb (op basis van rekentarief)

OEM en ozb > dan in systeem aangenomen (1,5 op 20 mrd)

Voorstel: correctie hiervoor

- Hoe? Door de uitgaven van bepaalde clusters naar beneden bij te stellen

Redenen:

- Anders worden gemeenten belemmerd hun eigen inkomsten te optimaliseren – ?
- Anders krijgen gemeenten met veel eigen inkomsten een hogere uitkering
 - Uitgaven weerspiegelen niet behoefte maar beschikbaarheid middelen
 - Dit geldt inderdaad voor OEM, maar niet voor ozb!!

Kanttekeningen (1) - Aanpassing voor hogere OEM en ozb

Sommige clusters “hard”, sommige “zacht”

- Groenvoorzieningen, cultuur & recreatie zijn zacht
- Veel lokale beleidsvrijheid
- Uitgaven weerspiegelen financiële ruimte gemeenten

Kanttekeningen (1) - Aanpassing voor hogere OEM en ozb

Sommige clusters “hard”, sommige “zacht”

- Groenvoorzieningen, cultuur & recreatie zijn zacht
- Veel lokale beleidsvrijheid
- Uitgaven weerspiegelen financiële ruimte gemeenten

Veronderstelling: hoge OEM en ozb slaan neer in zachte clusters

Maar: hoe weet je waar gemeenten met veel OEM dat aan hebben uitgegeven?

- Is op basis van onderzoek best vast te stellen
- Maar gebeurt dat ook?

Twee voorbeelden van scheefheden

Minimabeleid

- Lasten ruim twee keer zo hoog als ijkpunt
- Uitnames gemeentefonds niet gevolgd door lagere uitgaven
- Gemeenten maken eigen keuze, volgen politieke voorkeur Rijk niet

Twee voorbeelden van scheefheden

Minimabeleid

- Lasten ruim twee keer zo hoog als ijkpunt
- Uitnames gemeentefonds niet gevolgd door lagere uitgaven
- Gemeenten maken eigen keuze, volgen politieke voorkeur Rijk niet

Overige OOV

- Lasten twee keer zo hoog als ijkpunt
- Toezicht en handhaving, vooral veel cameratoezicht
- Cebeon: “uiting van gewenst beleid”

Twee voorbeelden van scheefheden

Minimabeleid

- Lasten ruim twee keer zo hoog als ijkpunt
- Uitnames gemeentefonds niet gevolgd door lagere uitgaven
- Gemeenten maken eigen keuze, volgen politieke voorkeur Rijk niet

Overige OOV

- Lasten twee keer zo hoog als ijkpunt
- Toezicht en handhaving, vooral veel cameratoezicht
- Cebeon: “uiting van gewenst beleid”

Gaan we voor de ene wel corrigeren en voor de ander niet?

- Gevaar: politieke waan van de dag stolt in verdeling gemeentefonds
- Dat beperkt ook de houdbaarheid

Kanttekeningen (2) - Jaarlijks aanpassen?

Gemeenten hebben stabiele budgetten nodig

Grote veranderingen in de verdeling zijn daarom onwenselijk

Dus: vaker kleine aanpassingen doen?

Kanttekeningen (2) - Jaarlijks aanpassen?

Gemeenten hebben stabiele budgetten nodig

Grote veranderingen in de verdeling zijn daarom onwenselijk

Dus: vaker kleine aanpassingen doen?

Gevaren:

- het wordt misschien juist minder stabiel
- politieke waan van de dag dringt sneller door
- deur voor lobbies staat altijd open

We willen toch een globale verdeling?

- nu goed aanpassen, 10 jaar afblijven

Kantttekeningen (3) - Aansluiting bij sociaal deelfonds en inkomensdeel WWB

“Aansluiting is van groot belang”

Goed punt! Maar wat is daar voor nodig?

Parallele trajecten

Krappe planning (invoering 2015) maakt afstemming moeilijk

Wellicht achteraf via evaluatie in 2017?

Kapitalisatie

Gedragsreacties worden genegeerd

Mensen reageren op veranderingen in aantrekkelijkheid gemeenten

- Hogere uitkering → betere voorzieningen of lagere belasting
- Gemeente aantrekkelijker
- Vraag naar woningen neemt toe; aanbod niet
- Huizenprijzen stijgen

Kapitalisatie

Gedragsreacties worden genegeerd

Mensen reageren op veranderingen in aantrekkelijkheid gemeenten

- Hogere uitkering → betere voorzieningen of lagere belasting
- Gemeente aantrekkelijker
- Vraag naar woningen neemt toe; aanbod niet
- Huizenprijzen stijgen

Onderzoek COELO en CPB: algemene uitkering kapitaliseert voor 100% in huizenprijs!

Kapitalisatie

Herverdeling: gunstig voor huizenbezitter in voordeelgemeente

- Huis meer waard
- Woningeigenaar in nadeelgemeente levert vermogen in

Wie helpen we nu eigenlijk?

- Steun huizenbezitter is onbedoeld effect

Rechtvaardigheidsmotief voor verevening?

- Dan kun je mensen ook direct steunen (niet via gemeente)

Gemeentelijk belastinggebied

Verruim het lokale belastinggebied, en de verdeling kan globaler

- Plus tal van andere voordelen

Alle relevante commissies zijn al om

Waarom is dit beleidsmatig geen thema?

Verevening blijft mensenwerk

“Wees niet te zeer rechtvaardig en gedraag u niet al te wijs; waarom zoudt gij uzelf tot verbijstering brengen?”